

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 111/07-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. augusta 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť JUDr. J. G., L., zastúpeného advokátom JUDr. P. V., L., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 83/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. J. G. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 83/00 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 83/00 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. JUDr. J. G. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré je mu Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava III je p o v i n n ý uhradiť JUDr. J. G. trovy konania v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. P. V., L.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 111/07-15 z 24. apríla 2007 prijal na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. J. G. (ďalej len „sťažovateľ“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 28 C 83/00.

Podpredsedníčka okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 3219/2007 doručeným ústavnému súdu 27. apríla 2007, v ktorom si osvojila vyjadrenie zákonnej sudkyne. V ňom sa okrem iného uvádza:

„Dôvodom, pre ktorý doposiaľ vo veci nebolo nariadené pojednávanie, je najmä skutočnosť, že z obsahu písomných podaní navrhovateľa, nie je doposiaľ zrejmé voči komu

žalobný návrh smeruje - okruh účastníkov na strane odporcu a nie je z uvedených podaní zrejmé, akého konečného rozhodnutia sa navrhovateľ domáha (žalobný petit).

Navrhovateľ po podaní žaloby dňa 22. 12. 2000, následnými podaniami najskôr dňa 04. 06. 2001 zmenil okruh účastníkov konania a ako ďalšieho účastníka na strane odporcu (odporca v 2. rade) uviedol - V., B., bez zdôvodnenia a uvedenia čoho sa voči označenému odporcovi v 2. rade konečným návrhom domáha a následným podaním zo dňa 03. 07. 2003, v ktorom opätovne navrhovateľ označil iba pôvodného odporcu, v rámci skutkového opisu uviedol, že odporcu v 2. rade žaluje iba z opatrnosti a zároveň zmenil, oproti pôvodnému návrhu na začatie konania, formuláciu žalobného petitu všeobecným vymedzením nárokov (doplatenie mzdy a preplatenie nevyčerpanej dovolenky spolu v sume 65.576,- Sk, doplatenie odchodného a výsluhového dôchodku, opätovné prepočítanie priemerného zárobku vrátane zvýšenia po valorizácii).

Prípadná zmena žalobného návrhu, resp. zmeny týkajúce sa okruhu účastníkov je bezpochyby právom navrhovateľa a uvedené dispozičné právo navrhovateľa možno obmedziť iba za splnenia predpokladov vymedzených zákonom, pre ktoré súd nemôže vyhovieť týmto procesným návrhom - § 92, § 95 a nasl. O. s. p., no z hľadiska dĺžky konania, úprava žaloby (zmena žalobného petitu) a zmena okruhu účastníkov v priebehu konania, najmä keď nie je vykonaná tak, aby súd mohol o nej bez ďalšieho rozhodnúť, rozhodne ovplyvňuje jeho dĺžku.

V danom prípade sa následnými podaniami zo dňa 04. 06. 2001 a 03. 07. 2003, bez zákonných náležitostí (určitého, zrozumiteľného a vykonateľného žalobného petitu - konečného návrhu rozsudku a v súlade s ním opísaných rozhodujúcich skutočností, jednoznačným vymedzením okruhu účastníkov konania), stal žalobný návrh nezrozumiteľný a tieto vady bránia riadnemu prejednaniu a rozhodnutiu veci. Pritom navrhované zmeny nevyplývali z okolností, ktoré nastali až po podaní žaloby. V návrhovom sporovom konaní musí navrhovateľ označiť žalovanú stranu (odporcu) spôsobom, nevzbudzujúcim pochybnosť o tom, voči komu žalobný návrh smeruje a spôsobom podľa ust. § 79 ods. 1 O. s. p., pričom súd nemôže nahrádzať vôľu navrhovateľa a sám posúdiť a rozhodnúť, koho by mal navrhovateľ pri uplatňovaní svojho práva žalovať (nejedná sa o konanie, ktoré možno začať aj bez návrhu a ani o konanie, ktorého okruh účastníkov určuje priamo zákon), a upraviť do žiadanej alebo predpokladanej formulácie žalobný petit a

nahrádzať tým vôľu navrhovateľa.

Súd je síce povinný pomáhať účastníkom formou poučenia, avšak len ohľadom procesných úkonov, ktorými uskutočňujú svoje práva a povinnosti a ktoré im vyplývajú z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, no nie je povinnosťou súdu a ani právom, poučovať účastníkov o ich právach z hľadiska ustanovení hmotnoprávných predpisov a účinkom ich úkonov, nakoľko v tomto smere zvýšená ochrana práv účastníka, v danom prípade navrhovateľa, by viedla k porušeniu procesnej rovnosti účastníkov.

Zároveň však uvádzam, že významnou mierou k celkovej dĺžke konania prispela aj pracovná zaťaženosť, nakoľko ako sudca pracujem v oddelení s neprimerane vysokým počtom vecí pridelených na prejednanie a rozhodnutie, z toho podstatná časť je pracovnoprávných sporov. Vo väčšej časti prípadov sa jedná o spory náročné na dokazovanie, v celom rozsahu pracovnoprávných vzťahov a im obdobných vzťahov podľa osobitných predpisov, s potrebou aplikácie viacerých pracovnoprávných a súvisiacich predpisov, ktoré za obdobie posledných piatich rokov boli zásadným spôsobom menené a dopĺňované a tento stav, na ktorý som opakovane upozorňovala (§ 30 ods. 4 za bodkočiarkou zákona č. 385/2000 Z. z.), výraznou mierou ovplyvňuje aj možnosť sústredene, systematicky a dôsledne vykonávať prácu tak, aby bola vylúčená možnosť vzniku prieťahov z dôvodov.

V období pridelenia predmetnej veci, bol stav oddelenia ktorý vybavujem viac ako 500 nevybavených, z toho viac ako 160 nad päť rokov a 400 nerozhodnutých vecí a tento stav oddelenia, na ktorý som opakovane upozorňovala (§ 30 ods. 4 za bodkočiarkou zákona č. 385/2000 Z. z.), objektívne podstatnou mierou ovplyvňuje aj možnosť prejednať všetky veci na pojednávaní tak, aby bola vylúčená možnosť vzniku prieťahov, a to bez ohľadu na samotný charakter toho-ktorého sporu, t. j. či sa jedná o viac alebo menej právne alebo fakticky zložitý spor.“

Rovnaké skutočnosti zistil aj ústavný súd z obsahu súdneho spisu a vyjadrení účastníkov.

Ústavný súd navyše zistil, že 27. apríla 2001 okresný súd vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý bol uhradený 15. mája 2001. Sťažovateľ 24. mája 2001 žiadal okresný súd o oslobodenie od súdneho poplatku.

Dňa 31. marca 2003 okresný súd zaslal žalobu na vyjadrenie žalovaným, ktorí sa k nej vyjadrili podaniami doručenými okresnému súdu 25. apríla 2003. Dňa 2. júna 2003 boli vyjadrenia žalovaných zaslané sťažovateľovi, ktorý k nim zaujal stanovisko 3. júla 2003.

Na základe sťažnosti sťažovateľa na prieťahy v konaní, ktorá bola doručená všeobecnému súdu 16. januára 2007, okresný súd 3. apríla 2007 uznesením vyzval právneho zástupcu sťažovateľa na odstránenie nedostatkov jeho podaní. Uznesenie bolo právnenému zástupcovi doručené 20. apríla 2007 a následne sťažovateľ 2. mája 2007 doručil okresnému súdu vyjadrenie.

Dňa 25. júna 2007 okresný súd uznesením návrh sťažovateľa v časti, ktorou sa domáhal „zaplatenia úrokov podľa platnej úrokovej sadzby odo dňa uplatnenia nároku do doby zaplatenia“, odmietol a pripustil do konania ďalšieho účastníka na strane žalovaného.

Dňa 27. júna 2007 okresný súd vyzval sťažovateľa na predloženie údajov o jeho osobných, majetkových a zárobkových pomeroch, aby mohol posúdiť jeho žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov z mája 2001, a požiadal o informáciu Sociálnu poisťovňu, pobočku Bratislava, o zistenie adresy zamestnávateľa, resp. miesta výkonu samostatne zárobkovej činnosti sťažovateľa a jeho manželky.

Právny zástupca sťažovateľa sa k stanovisku okresného súdu vyjadril podaním z 9. júla 2007, v ktorom okrem iného uviedol:

„Dôvod prečo nebolo dosiaľ nariadené pojednávanie, udáva okresný súd skutočnosť, že z obsahu písomných podaní nie je doposiaľ zrejmé voči komu žalobný návrh smeruje. Ak by to bola pravda, okresný súd by ma na doplnenie nevyzval až po podaní mojej sťažnosti na Ústavný súd, teda po viac ako 6 rokoch. Pri tejto príležitosti by som chcel

zdôrazniť skutočnosť, že aj keď som nejaké veci doplnil v pôvodnom návrhu, bolo to iba upresnenie mojich podaní.

Zrejme dôvod, pre ktorý doposiaľ nebolo vytyčené ani prvé pojednávanie je skutočnosť, že ide o spor vo veci vojenských zákonov, s ktorými podľa mňa, súd nemá dostatočné skúsenosti, ale ja nemôžem za to, že vojenské súdy nerozhodujú vo veciach vojenských zákonov.

Taktiež nie je pravda, že žalobný návrh sa stal nezrozumiteľný, a bráni riadnemu prejednaniu a rozhodnutiu veci a že zmeny nevyplývali z okolností, ktoré nastali až po podaní veci - výška doplatku a úrokov sa zvyšuje každý deň a preto nemôže byť ani dnes známa suma.

V mojom vyjadrení chcem opätovne zdôrazniť skutočnosť, že ak by si okresný súd Bratislava III splnil zákonnú povinnosť uvedenú v novele Občianskeho súdneho poriadku, účinnú od 01. 10. 2004, t. j. do 6 mesiacov od účinnosti mi oznámiť, kedy bude môj spor prejednaný - napríklad až v roku 2015, nebol by som podal sťažnosť na ústavný súd a aj túto predmetnú sťažnosť som podal po dvoch rokoch od účinnosti O. s. p.(...)“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (IV. ÚS 15/03, I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľa v konkrétnom posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej

neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (III. ÚS 127/03).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokovávanej veci.

Pri uplatnení týchto kritérií však ústavný súd berie do úvahy, že ich aplikácia je oveľa jednoduchšia v prípadoch, v ktorých zistil, že „súd bol celkovo nečinný a od podania žalobného návrhu neuskutočnil vo veci žiadne úkony“ (II. ÚS 4/03, II. ÚS 177/03, II. ÚS 244/03).

Ako zo sťažnosti, tak aj z vyžiadaného spisu okresného súdu vyplýva, že od 22. decembra 2000, keď bola žaloba sťažovateľa doručená okresnému súdu, doteraz nebol vo veci vykonaný žiaden relevantný procesný úkon a nebolo nariadené ani jedno pojednávanie. Až do prijatia sťažnosti na ústavnom súde bol okresný súd okrem jednoduchých úkonov (napr. výzva na zaplatenie súdneho poplatku v apríli 2001 a zaslanie žaloby na vyjadrenie žalovaným v marci 2003) vo veci úplne nečinný.

Odstraňovaním nedostatkov podaní sťažovateľa sa okresný súd začal zaoberať až v apríli 2007, teda takmer po 75 mesiacoch od začatia konania, a preto jeho stanovisko k správaniu sťažovateľa i k samotnému priebehu konania ústavný súd nemohol akceptovať.

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu v § 100 ods. 1 OSP, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Postup okresného súdu predstavuje nečinnosť počas celého obdobia od podania žaloby až do prijatia sťažnosti ústavným súdom, ktorý ústavný súd hodnotí ako porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Argumentáciu okresného súdu odvolávajúcu sa na veľký počet nevybavených vecí a v neúmernej zaťažnosti zákonnej sudkyne ústavný súd tiež neakceptoval.

V súlade s judikatúrou ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02) a nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci. Túto okolnosť ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prietahov. Vychádzajúc z doterajšej dĺžky konania a jeho priebehu ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v predmetnej veci došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu vo veci sp. zn. 28 C 83/00 konať bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovateľ žiadal o priznanie finančného zadost'učinenia v sume 150 000 Sk, ktoré odôvodnil najmä tým, že „*zdlhavý postup okresného súdu v predmetnom konaní spôsobuje predlžovanie stavu mojej právnej neistoty (...)*“.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 28 C 83/00 ústavný súd považoval sumu žiadanú sťažovateľom, t. j. 150 000 Sk, za neprimeranú, preto jeho žiadosti v tejto časti nevyhovel. Berúc však do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, najmä význam sporu pre sťažovateľa, považuje ústavný súd sumu 80 000 Sk, ktorú je okresný súd povinný zaplatiť v súlade s výrokom tohto nálezu, za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. P. V., ktoré bližšie nešpecifikoval.

Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk, z čoho vyplýva, že za jeden úkon vykonaný v roku 2007 patrí odmena pre sťažovateľa v sume 2 970 Sk a náhrada režijného paušálu za dva úkony po 178 Sk podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách

advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Sťažovateľovi bola teda priznaná náhrada trov právneho zastúpenia v celkovej sume 6 296 Sk.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. augusta 2007